

12. 8. 2011

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Založení pravomoci českých soudů ve sporech se zahraničním prvkem

S rozvojem přeshraničních podnikatelských aktivit, a to zejména po vstupu České republiky do Evropské unie (EU) v rámci volného pohybu osob, služeb, zboží a kapitálu musí čeští podnikatelé často řešit, jakým právem se vztah s obchodním partnerem se sídlem v jiném členském státě EU nebo v jiném státě mimo EU bude řídit a před jakým soudem lze vést řízení v případě sporu vzniklého z obchodního vztahu se zahraničním prvkem.

Tento článek je zaměřen na analýzu toho, jaký soud bude spor se zahraničním prvkem projednávat, pokud alespoň jedna ze stran sporu, bude mít sídlo či bydliště v členském státě EU a soudní řízení bude, resp. bylo zahájeno po vstupu České republiky do EU, tedy po 1. květnu 2004 a kdy se tedy bude, nebude-li sjednána pravomoc rozhodčího soudu, postupovat podle Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. 12. 2000 o příslušnosti, uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v civilních a obchodních věcech (Nařízení Brusel I).

Cílem tohoto článku je dát podnikateli základní orientaci v takové situaci z hlediska toho, jaký soud bude daný spor se zahraničním prvkem projednávat, nikoliv však, jakým právem se bude smluvní vztah po hmotněprávní stránce řídit.

Prorogace soudu (volba sudiště)

Podnikatel by měl na otázky uvedené v úvodu tohoto článku myslet již při sjednávání smlouvy a sjednat pravomoc (resp. v terminologii Nařízení Brusel I tzv. příslušnost) soudů určitého státu tzv. prorogační doložkou v dané obchodní smlouvě nebo samostatnou prorogační smlouvou. V souvislosti s prorogační smlouvou se hovoří o tzv. prorogačních a derogačních účincích. V případě prorogačních účinků jde o pozitivní založení pravomoci soudu, derogační účinky jsou naopak spjaty s vyloučením pravomoci, jež by byla jinak dána, pokud by prorogační dohoda neexistovala. K platnosti takové prorogace podle Nařízení Brusel I, je vyžadováno, aby byla v případě existence relevantního mezinárodního prvku sjednána pravomoc soudu členského státu EU písemnou smlouvou (za písemnou formu jsou považovány i sdělení elektronickými prostředky, pokud je lze trvale zaznamenat), nebo ústně s písemným potvrzením, nebo ve formě odpovídající zvyklostem zavedeným mezi stranami nebo obchodním zvyklostem v případě mezinárodního obchodu. Pokud je prorogace sjednána ve všeobecných obchodních podmínkách, lze doporučit, aby smlouva na prorogaci stanovenou ve všeobecných obchodních podmínkách výslovně odkazovala. Z důvodu prokazatelnosti takové dohody lze písemnou formu více než doporučit.

Na rozdíl od pravidla stanoveného v zákoně o mezinárodním právu soukromém a procesním, že pro majetkové spory může písemně ujednat pravomoc cizozemského soudu pouze právnická osoba, Nařízení Brusel I umožňuje, aby prorogaci dohodla fyzická i právnická osoba s bydlištěm či místem podnikání na území členského státu EU.

V případě smluv významnějšího charakteru se se sjednáváním soudní jurisdikce setkáváme vcelku pravidelně. Ve většině případů tento výběr následuje právní řád, kterým se řídí právní vztahy vzniklé na základě smlouvy. Tato otázka je však často podceňována u smluv s méně významným plněním, kdy by sjednání vhodného právního řádu ušetřilo smluvním stranám náklady spojené s uplatňováním práv z dané smlouvy u soudu v jiném státu.

Je-li možné podat žalobu ve více státech, bývá někdy přistupováno k umělému vytváření či přeceňování mezinárodního prvku pro žalobce nejvhodnějšího státu (tzv. forum shopping), které však může vyústit v nevykonatelnost daného soudního rozhodnutí z důvodu nedostatečného vztahu k dané jurisdikci. Je však nutné mít vždy na paměti, že při výběru příslušného soudu se musí jednat o co možná nejužší spojení právního vztahu, resp. předmětu sporu s daným soudem.

Je-li sjednána výlučná pravomoc soudů některého z členských států EU, postupuje žalobce při stanovení příslušného soudu podle vnitrostátních pravidel, což bylo rovněž potvrzeno několika rozhodnutími Soudního dvora EU. V případě, že je sjednána výlučná pravomoc českých soudů, postupuje se při stanovení věcně i místně příslušného soudu podle pravidel stanovených v zákoně o mezinárodním právu soukromém a procesním, který pak dále odkazuje v majetkových sporech na pravidla pro určování příslušnosti stanovená v občanském soudním řádu (OSŘ).

Věcnou příslušnost (který soud - okresní či krajský - je příslušný v prvním stupni) v závislosti na tom, o jaký typ soudního sporu se jedná, zda se jedná o spor v obchodních věcech a jaká je hodnota předmětu sporu, určuje ustanovení § 9 a § 9a OSŘ.

K řízení je dle ustanovení § 84 OSŘ místně příslušný obecný soud účastníka, proti němuž návrh směřuje (žalovaného). Obecným soudem fyzické osoby je tedy okresní soud, v jehož obvodu má bydliště. Je-li fyzická osoba podnikatelem, je jejím obecným soudem ve věcech vyplývajících z obchodních vztahů okresní soud, v jehož obvodu má místo podnikání. U právnických osob je to okresní soud, v jehož obvodu má právnická osoba sídlo.

Proti tomu, kdo nemá jiný místně příslušný soud v České republice, je podle ustanovení § 86 odst. 2 OSŘ možno uplatnit majetková práva i u soudu, v jehož obvodu má majetek. Dle ustálené soudní rozhodovací praxe se takovým majetkem rozumějí věci (movité i nemovité), a pokud to jejich povaha připouští, práva a hodnoty ocenitelné penězi jako jsou například pohledávky, cenné papíry nebo obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným. Proto se v praxi lze setkat i s tím, že je místní příslušnost českých soudů založena pouze na existenci sporné pohledávky za žalobcem a je tedy v konečném důsledku určena podle sídla žalobce.

Obecná pravomoc soudů

Nesjednají-li si smluvní strany prorogaci, bude nutné určit pravomoc soudu podle Nařízení Brusel I. Základním pravidlem při určování příslušnosti soudu je, že žalující má následovat žalovaného k jeho soudu, proto se pravomoc i příslušnost soudu bude zpravidla řídit bydlištěm nebo místem podnikání žalované fyzické osoby nebo sídlem žalované právnické osoby (domicil). Toto obecné pravidlo bude aplikováno vždy, nebude-li dohodnuta prorogace nebo nebude-li namísto výlučná či speciální pravomoc soudu, jak je vymezena níže, či nebude-li vhodnější stanovení zvláštní pravomoci z důvodu užšího spojení předmětu sporu s daným soudem.

Zvláštní pravomoc soudů

Jedná se o pravomoc alternativní k obecné pravomoci soudů. Takto určená pravomoc otevírá velmi často možnost dosáhnout jiné než obecné pravomoci soudů (tzv. forum planning, ve zneužívající formě pak označované jako forum shopping), pokud nebyla smluvními stranami sjednána prorogace. Pravomoc soudů se pak určuje podle typu sporu: pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky z ní, měl by být projednáván u soudu místa, kde byl nebo měl být závazek splněn, ve sporech týkajících se odpovědnosti za škodu způsobenou protiprávním jednáním u soudu místa, kde došlo nebo může dojít ke škodné události, u sporu o náhradu škody majícího původ v trestném činu u soudu, u něhož byla podána obžaloba, u sporu vyplývajícího z provozování pobočky u soudu místa, kde se pobočka nachází a v dalších případech stanovených v článku 5 až 7 Nařízení Brusel I. Obzvláště v těchto případech je kladen důraz na to, aby mezi předmětem sporu a daným soudem existovalo velmi úzké spojení.

Speciální a výlučná pravomoc soudů

V případech stanovených v člancích 13, 17, 21 a 22 Nařízení Brusel I jsou přímo stanovena pravidla pro určení pravomoci soudů, od nichž se nelze odchýlit ani prorogační dohodou. Jedná se zejména o spotřebitelské, pojišťovací a pracovní spory, kde je zájem na ochraně stany, která má obecně slabší postavení v daném vztahu, a dále vztahy, u nichž převládá zájem na tom, aby se soudní řízení v určitých věcech (např. řízeních o právech k nemovitostem nebo o neplatnosti založení či zrušení společnosti nebo jiné právnické osoby) konalo výlučně u soudu některého předem stanoveného státu.

Tichá prorogace (bezvýhradné podřízení se pravomoci soudu)

Jedná se o situaci, kdy sice soud členského státu EU, u kterého je žalobcem zahájeno řízení, by neměl v daném sporu pravomoc rozhodovat, ale žalovaný nedostatek pravomoci tohoto soudu při prvním úkonu ve sporu nenamítne (jedná se tedy o jakousi o prorogaci „mlčky“). V případě, že se však žalovaný ve věci nijak nevyjádří, nelze vydat ve věci rozsudek pro zmeškání, resp. takový rozsudek by nebyl vykonatelný v žádném ze států EU, jelikož o věci rozhodnul soud, který neměl ve věci pravomoc rozhodovat a došlo u žalovaného k odepření práva na rozhodnutí sporu zákonným soudcem. Tichou prorogací nelze aplikovat v případě, že je namísto speciální či výlučné pravomoc soudů. Pokud bylo zahájeno soudní řízení u jiného soudu, měl by si být podnikatel tohoto rizika vědom a jako první úkon ve věci by měl nedostatek pravomoci soudu namítat, bude-li v řízení chtít činit jakékoliv podání.

Závěr

Jak vyplývá z výše uvedeného, nemusí vždy existovat zcela jednoznačná odpověď na to, který z více v úvahu připadajících soudů v různých jurisdikcích bude mít pravomoc rozhodnout ve sporu s mezinárodním prvkem, není-li pravomoc soudu určena dohodou či není-li dle Nařízení Brusel I pravomoc jiného soudu výlučná. Podnikatel by si měl již na začátku smluvního vztahu tyto otázky zodpovědět a v ideálním případě si jemu vyhovující pravomoc a případně i příslušnost soudu sjednat v písemné smlouvě. Při výběru vhodného soudu by měl vzít v potaz nejen to, jakým právním řádem se řídí samotná smlouva, ale vyhodnotit rovněž obvyklou délku trvání soudního sporu v dané jurisdikci, způsob určení a výši nákladů řízení a možnost docílení uznání pravomocného rozsudku a výkonu rozhodnutí v jiných státech, kde se nachází dostatečný majetek druhé smluvní strany. Nesjedná-li si vhodnou pravomoc soudu ve smlouvě, může to mít za následek vysoké náklady na vedení soudního sporu v zahraničí a zbytečné průtahy v řízení.

Richard Novák,
advokát

Anna Kudrnová,
advokátní koncipient

[Norton Rose v.o.s., advokátní kancelář](#)

Betlémský palác
Husova 5
110 00 Praha 1

Tel.: +420 257 199 025

Fax: +420 257 199 027

e-mail: prague@nortonrose.com

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepravomocné povolení stavby a změna územního plánu](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Nejvyšší správní soud vymezuje nové hranice zneužití práva u běžných nákladů na reklamu](#)
- [Limity dohledu nad výkonem znalecké činnosti](#)
- [Stavebníci získávají od roku 2026 silnější pozici v soudních sporech o povolení stavby](#)
- [Novela zákona o spotřebitelském úvěru: zásadní regulatorní přelom, který změní finanční trh i praxi poskytovatelů spotřebitelských úvěrů](#)
- [Regulace cen taxislužby v roce 2026: co se mění a jaké mají obce možnosti?](#)
- [Jaké klíčové změny přináší návrh novely stavebního zákona?](#)
- [Nový zákon o zbraních a střelivu](#)

- [Novela zákona o pyrotechnice: likvidace profesionálů namísto zmírnění negativních vlivů](#)
- [Nový zákon o zbraních – hlavní a vedlejší držitelé a změny v posuzování zdravotní způsobilosti](#)